

דגם תשובות – תלמוד: דינים בהעמקה ומבוא לתושבע"פ, מס' 006581, 006382, קיץ תשע"ט

הערה למעריך: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחן.

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שלוש שאלות: על שאלה 1 (חובה), ועל שתיים מן השאלות 2-4.

1. מבוא לתורה שבעל פה

א. – טכנולוגיה – כיצד מותר להשתמש במעלית בשבת?

– חקלאות ומצוות התלויות בארץ – כיצד ישמרו חקלאים את מצוות השמיטה בלי לאבד את פרנסתם?

– רפואה – האם מותר לתרום איברים לצורכי השתלה בגוף של אדם אחר?

[הערה למעריך: יש לקבל כל תשובה נכונה]

(עמ' 18)

ב. (1) הקושי: על פי נוסח הברכה, מובן שה' הוא שציוונו על הדלקת נר חנוכה (כלומר שזו מצווה מדאורייתא), אך

לאמיתו של דבר הדלקת נר חנוכה היא תקנה של חכמים.

ישוב הקושי: חכמים למדו מן הפסוק "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" [לקבל גם: "שאל אביך

ויגדך זקניך ויאמרו לך"] שיש ציווי בתורה לשמוע לחכמים, וממילא שמיעה בקול חכמים היא שמיעה בקול ה'.

(עמ' 22)

(2) כדי שלא ירבו המחלוקות ותיעשה התורה כמה תורות (עמ' 23).

[לקבל גם: כי נדרש ידע רב, צריך להיות ראוי לכך מבחינה ערכית ומוסרית ונצרכת סיעתא דשמיא – עמ' 25].

2. הלכות תפילין – סימן כ"ה

א. (1) לדעת השולחן ערוך, צריך לברך (סעיף יב).

(2) הטעם למנהג המובא במשנה ברורה הוא שבשעת התפילה מן הסתם אינו מסיח דעתו מן התפילין [ונחשב

כחולצן על מנת להחזירן שלדעת הרמ"א אין לחזור ולברך] (מ"ב, ס"ק מד).

ב. צריך לברך כי אינו רשאי להיכנס עימן לשירותים, ולכן נחשב הסחת דעת (מ"ב, ס"ק מז).

3. הלכות תפילין – סימן כ"ו

א. כל אחת מן התפילין היא מצווה בפני עצמה (סעיף א).

ב. דעה א [שולחן ערוך] – מברך "על מצוות תפילין".

דעה ב [רמ"א] – מברך שתי ברכות: "להניח תפילין" ו"על מצוות תפילין".

(סעיף ב)

ג. מברך בעוד התפילין עליו (מ"ב, ס"ק ג).

4. הלכות שבת

א. (2+1) לצורך ייבוש הבגד אחרי הכביסה – מלבן.

לצורך המשקים הנסחטים – דש.

(סעיף ח, עמ' 167)

ב. אדם זה פטור מעונש וקורבן. האיסור הוא מדאורייתא [חצי שיעור אסור מן התורה] (סעיף כד, עמ' 177-178).

פרק שני

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 5-11.

5. זהירות בדרכים

א. שלושת סוגי ההורגים:

- הורג בשגגה והעלמה גמורה.
 - הורג בשגגה קרובה לאונס. המיתה הייתה באירוע שאינו מצוי בדרך כלל.
 - הורג בשגגה קרובה לזדון. המיתה הייתה באירוע דומה לפשיעה או שהיה על ההורג להיזהר ולא נוהר.
- (עמ' 50)

- ב.** (1) עצם הנסיעה המהירה והמסוכנת היא הפשע, והתוצאה היא עניין אחר. העבירה של חוסר הזהירות דורשת כפרה.
 (2) רודף — אדם שמסכן אדם אחר. אדם הנוהג בחוסר זהירות מסכן אנשים אחרים ולכן חל עליו דין רודף [גם אם מסכן רק את עצמו חל עליו דין של רודף עצמו].
 (עמ' 52)

6. לשון הרע

- א.** (1) לשון הרע — דיבור בגנות חברו ואמירת אמת.
 הוצאת שם רע — דיבור בגנות חברו ואמירת שקר.
 (2) אדם המספר לשון הרע — מספר בגנות חברו ואומר אמת.
 "בעל לשון הרע" — רגיל לספר בגנות חבריו.
 [הערה למעריך: עיקר התשובה בתת-סעיף (2) הוא על בעל לשון הרע]
 (עמ' 53)

- ב.** תקנתו של מספר לשון הרע: אם תלמיד חכם הוא — יעסוק בתורה, ואם עם הארץ הוא — ישפיל דעתו (עמ' 54).
ג. האיסור: לא תעמוד על דם רעך.
 דוגמה: אדם יודע על חולה במחלת הנפילה שלא הודיע למשרד הרישוי על מחלתו; אדם יודע על אדם אחר שאורב לחברו כדי להורגו; אדם יודע על בחור חולה שאינו מספר על כך לבחורה שאיתה הוא רוצה להתחתן.
 (עמ' 56-57)
 [הערה למעריך: די בדוגמה אחת]

7. מלחמות ישראל

- א.** (1) "מלחמת רשות" היא מלחמה שהמלך נלחם כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות גדולתו.
 (2) הבדלים הלכתיים בין "מלחמת מצווה" ל"מלחמת רשות":
 — ב"מלחמת מצווה" הכול יוצאים למלחמה [אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה]. ב"מלחמת רשות" יש שחוזרים מהמלחמה ויש שאינם יוצאים כלל.
 — ל"מלחמת מצווה" המלך יוצא על פי החלטתו בלבד. ל"מלחמת רשות" המלך יוצא ברשות בית הדין.
 [הערה למעריך: די בהבדל הלכתי אחד]
 (עמ' 73)

- ב.** (1) ספק שלו עדיף מוודאי של חברו. חיך קודמים.
 (2) במלחמה ובהלכות ציבור נוהג דין אחר מן הדין במצב רגיל משום תקנת העם והמדינה.
 (עמ' 75-76)

8. תקנת יום העצמאות

א. במצב של הצלה ממיתה לחיים אפשר לקבוע יום טוב. במצב של פדיון מעבדות לחירות וכדו' ולא הצלה ממיתה לחיים, אין לקבוע יום טוב (עמ' 78).

ב. (1) נימוקים לאמירת הלל או ברכת שהחינו ביום העצמאות:

- ביום זה היה פדיון מעבדות לחירות כיוון שנגאלנו משעבוד מלכויות.
 - ביום זה הייתה הצלה ממוות לחיים.
 - לא להיות כפוי טובה על הניסים שעשה ה' [אין לבטל את תקנת הרבנים הראשיים שנוהגת כבר עשרות שנים].
- (עמ' 78-79)

(2) אין לברך על אמירת ההלל ביום העצמאות מן הנימוקים האלה:

- חז"ל קבעו לומר הלל רק בהצלת כל ישראל מצרה, ולא בהצלת ציבור או אפילו מדינה שלמה.
 - עדיין לא הגענו אל המנוחה ואל הנחלה בתחום הביטחוני ובתחום הרוחני.
- (עמ' 79-80)

9. חול המועד

א. (1) אין נושאים נשים בחול המועד כי אין מערבים שמחה בשמחה.

(2) מותר להחזיר גרושתו בחול המועד.

(סעיף ד, עמ' 185)

ב. (1) סוגים של מלאכות שמוותר לעשותם בחול המועד:

- מלאכה שאינה דורשת מקצועיות
- מלאכה הנעשית בשינוי מהרגיל
- מלאכה לצורך אוכל נפש
- מלאכה לצורך המועד
- מלאכת "דבר האבד"

[למעריך: די בשלושה סוגים של מלאכות; על תת-סעיף זה — 75%]

(סעיף ז, עמ' 185)

(2) לצורך גוי (סעיף יב, עמ' 186).

[הערה למעריך: על תת-סעיף זה — 25%]

בית ומשפחה**10. יצר ויצירה; קרבה וריחוק בחיי הזוגיות**

א. (1) "העין הוא הפתח הראשון של היצר הרע שדרכו נכנס כוח החמדה והתאוה בלב האדם".

[לקבל: הראייה גורמת לעבירות. לקבל גם: "כאשר אדם משתמש בעיניו לדברים שליליים הוא מוריד את רמתו

המוסרית לפחיתות נפש"] (עמ' 108-109).

(2) ביאור דברי הרב אלימלך בר שאול: [ההיכרות האינטימית מעוררת רגשות חיבה, ובכל פגישה הקרבה גדלה והבושה הטבעית פוחתת]. לעיתים אי אפשר לעצור את סחף הרגשות, כפי שהזהירו חז"ל — "אין אפוטרופוס לעריות" (עמ' 110).

ב. הנער הצעיר נמשך מאוד לאשתו החדשה אך מכיוון שראתה דם אינו קרב אליה, ולמרות הפיתוי הוא מתגבר על יצרו. [אין מחיצה של ברזל, רק ערוגה של שושנים עדינה מפרידה, ויכול בקלות לרמוס אותה, אך הוא מתגבר ונמנע]. הגבורה של הנער הצעיר עולה על גבורתם של אלכסנדר מוקדון ונפוליאון מכיוון שהיא באה לידי ביטוי בסתר ואיש אינו רואה (עמ' 158-159).

11. קרבה בין האיש לאישה**א. המטרות של מצוות עונה:**

- מצוות עונה היא אמצעי למצוות פרייה ורבייה.
 - מצוות עונה מאפשרת חיבור עמוק בין בני זוג.
- (עמ' 150-151)
- ב. (1) נידה** — אישה שיש לה דימום מן הרחם בזמן הקבוע של הווסת בתהליך המחזור החודשי.
זבה — אישה שיש לה דימום רב שלא בזמן הקבוע של הווסת.
- (2) קבלה שקיבלו עליהן בנות ישראל שגם נידה תנהג כזבה, ותספור שבעה ימים נקיים עד לטהרתה.**
(עמ' 155)

פרק שלישי

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 12-18.

12. הלכות נטילת ידיים — סימן קנ"ח

- א.** מצד אחד פת פחות מכביצה אינה מקבלת טומאה מדאורייתא ואינה נטמאת מן הידיים, ולכן ייתכן שגם על הנטילה לא גזרו. מצד שני מברכים ברכת המזון לאחר אכילת כזית, ולכן ייתכן שנחשבת גם לעניין נטילת ידיים [לא פלוג חכמים בתקנתם] (מ"ב, ס"ק ט).
- ב.** — קודם הנטילה, כי כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן.
— אחרי הנטילה הראשונה, כי עד שלב זה ייתכן שידיו אינן נקיות.
— קודם הניגוב, כי גם הניגוב הוא מן המצווה ונחשב עובר לעשייתן.
— [בדיעבד] אחרי הניגוב, כי ייתכן שלא היה ראוי לברך לפני כן משום שידיו לא היו נקיות ולכן לא הפסיד את הברכה אף בשלב מאוחר זה.
[הערה למעריך: די בשלוש אפשרויות]
(סעיף יא, ומ"ב, ס"ק מד)

13. הלכות דברים הנוהגים בסעודה — סימן קע"ט

- א. (1)** לפי השולחן ערוך, אינו רשאי לאכול לפני ברכת המזון (סעיף א).
(2) רשאי לאכול אך צריך לברך "המוציא" קודם אכילה זו, ולאחר אכילה זו נוטל שוב מים אחרונים (מ"ב, ס"ק ב).
- ב.** דעה א [רא"ש] — צריך לברך קודם האכילה כי נחשב היסח הדעת מאכילה.
דעה ב [רבנו יונה ור"ן] — אין צריך לברך קודם האכילה כי רק נטילת מים אחרונים היא היסח הדעת מאכילה.
(סעיף א, ומ"ב, ס"ק ד; ט)
- ג.** אדם זה אינו צריך לחזור ולברך על הפירות הנוספים כי דעתו על כל מה שיביאו לפניו ויודע שמקובל להביא הרבה מיני פירות זה אחר זה (סעיף ה, ומ"ב, ס"ק יז).

14. הלכות ברכת המזון — סימן קפ"ד

- א. (1)** אם יש לאדם מניעה מלברך במקום שאכל בו (כגון שהמקום אינו נקי) יכול לברך בחדר סמוך שיכול לראות ממנו את המקום שאכל בו (מ"ב, ס"ק א).
(2) אדם שהלך מרחק רב ועד שיחזור למקומו יתעכל המזון ויפסיד הברכה, יכול לברך במקום שהגיע אליו (מ"ב, ס"ק ג).
- ב. (1)** כל זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה.
(2) עד כדי הילוך ארבעה מילין [72 דקות].
(סעיף ה, ומ"ב, ס"ק כ)

15. הלכות ברכת הפירות — סימן ר"ח

- א.** אדם שרוצה לאכול קמח יברך "שהכול" כי הטחינה הוציאה את הקמח מכלל פרי [שברכתו "בורא פרי האדמה"] ועדיין לא התעלה הקמח להיות פת [שברכתו "המוציא"] (סעיף ה, ומ"ב, ס"ק כ).
- ב.** (1) אדם שאכל ענבים ותפוחים יברך ברכת "על העץ" כי גם תפוחים בכלל הברכה. [אומנם מפני שאינם חשובים כל כך מברכים עליהם בדרך כלל "בורא נפשות", אבל במקרה זה בלאו הכי מברך "על העץ" על הענבים ולכן ברכה זו פוטרת גם את התפוחים] (סעיף יג, ומ"ב, ס"ק סג).
- (2) אדם שאכל תפוחים ושתה יין יברך "בורא נפשות" על התפוחים וברכת "על הגפן" על היין, כי אין התפוחים נכללים בברכה זו (סעיף יג, ומ"ב, ס"ק סד).

16. הלכות יום טוב — סימן תצ"ה

- א.** (1) סוגי המוקצה:
 — מוקצה מחמת שעומד לסחורה
 — הכניסו לאוצר ואין דעתו להסתפק ממנו עד אחר זמן.
 — מוקצה מחמת מיאוס
 [הערה למעריך: די בסוג אחד]
- (2) שבת חמורה בעיני האנשים ולכן אין חשש שאם נקל בטלטול מוקצה יבואו להקל בשאר איסורי שבת, אבל יום טוב קל בעיני האנשים, שהרי הרבה מלאכות מותרות לצורך אוכל נפש, ולכן יש חשש שאם נקל בטלטול מוקצה יבואו להקל גם בשאר איסורי יום טוב.
 (מ"ב, ס"ק טו)
- ב.** (1) טעמים של המקילים: יום טוב אינו חמור משבת (מ"ב, ס"ק טז).
 (2) סוג מוקצה: נולד.
 דוגמה: עצמות שנתפרקו מן הבשר ביום טוב (מ"ב, ס"ק יז).

17. הלכות סוכה — סימן תרל"ט

- א.** (1) אכילת עראי מותרת מחוץ לסוכה כי אכילה זו אינה אכילה חשובה ומצוי שאדם אוכל אכילת עראי גם מחוץ לביתו. שנת עראי אסורה מחוץ לסוכה כי לפעמים אדם מסתפק בשינה קצרה ואז שינה זו אינה נחשבת עראי אלא קבע (סעיף ב, ומ"ב, ס"ק יא-יב).
- (2) השיעור של אכילת עראי הוא עד כביצה פת (סעיף ב).
- ב.** מותר לאכול הרבה פירות, בשר, דגים וגבינה מחוץ לסוכה, כי כל כמות שאוכלים מהם נחשבת לאכילת עראי (סעיף ב, ומ"ב, ס"ק יג).

18. הלכות שבת

- א.** (1) אם הגינה שלו — עובר על איסור דאורייתא, כי התוצאה ההכרחית של פעולתו היא השקיית הגינה, והוא נהנה מתוצאת הפעולה שעשה.
 אם הגינה של אדם אחר שהנטל ידיו אינו חפץ לעזור לו — עובר על איסור דרבנן, כי הוא אינו נהנה מתוצאת הפעולה שעשה [לקבל]: אם הגינה של אדם אחר שאינו אוהבו עובר על איסור דרבנן כי אין לו כל עניין בתוצאת הפעולה שעשה].
 (סעיפים יג-יד, עמ' 172-173)
- (2) דוגמה: פריסת מחצלת על כוורת של דבורים כדי להגן עליהן באופן שבהכרח הן ניצודות [לקבל כל דוגמה מתאימה].
 הדין: אסור מדרבנן.
 (סעיף טו, עמ' 173)
- ב.** (1) אם האדם צריך את הדם — חייב, אם אינו צריך את הדם — פטור.
 (2) אם עושה לצורך השבת.
 (סעיף יט, עמ' 177)